

RĪGĀ

2025. gada 7. oktobris
Nr. 1-23/56

Finanšu ministrijai

Informācijai:
**Latvijas Republikas Saeimas
Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijai
Ekonomikas ministrijai
Latvijas Bankai
Finanšu izlūkošanas dienestam
Valsts ieņēmumu dienestam
Datu Valsts inspekcijai**

Visiem adresātiem paziņošanai e-adresē

Par privātumam un administratīvajam slogam atbilstošu datu
pieprasīšanu

- [1.] Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk – Asociācija) ir biedrība, kas pārstāv Latvijas finanšu nozari nacionālajā un starptautiskajā līmenī. Asociācija apvieno ne vien Latvijā reģistrētās kredītiestādes un dalībvalstu kredītiestāžu filiāles Latvijā, bet arī maksājumu pakalpojumu sniedzējus un pieredzējušus tehnoloģiju uzņēmumus.
- [2.] Lai mazinātu nozarē gadu gaitā uzkrāto administratīvo slogu un veicinātu nozares attīstību, Asociācija ir analizējusi normatīvos aktus, kas uzliek finanšu iestādēm regulāru pienākumu sniegt valsts iestādēm informāciju par klientu darījumiem, maksājumu un finanšu kontiem un to apgrozījumu. Esam secinājuši, ka dažādu ziņošanas prasību skaits pakāpeniski pieaug.
- [3.] Šīs analīzes ietvaros Asociācija vēršas ar aicinājumu politikas veidotājiem sadarbībā ar atbildīgajām valsts iestādēm, kas ir finanšu iestāžu datu saņēmējas, īstenot mērķtiecīgus pasākumus ziņošanas prasību birokrātiskā sloga mazināšanai.

1. Sliekšņa deklarācijas par skaidras naudas iemaksas darījumiem

- [4.] Asociācija īpaši izceļ nesenos grozījumus likumā “Par nodokļiem un nodevām”, ar kuriem ieviesti kārtējie ziņošanas pienākumi – reizi gadā Valsts ieņēmumu dienestam jāsniedz informācija par klientu (fizisko personu) skaidras naudas darījumiem, ja to kopējā summa kalendāra gadā pārsniedz 7 000 eiro, un turpmāk atsevišķi jāziņo par katru individuālu skaidras naudas darījumu, kura vērtība pārsniedz 750 eiro.
- [5.] Attiecībā uz prasību ziņot par katru individuālu skaidras naudas darījumu 750 eiro apmērā Asociācija kopš 2024. gada beigām aktīvi piedalījās atbildīgo iestāžu darbā pie attiecīgo Ministru kabineta noteikumu grozījumu projekta. Grozījumu projekts tika pabeigts 2025. gada martā, taču līdz šim grozījumi vēl nav izskatīti un pieņemti Ministru kabinetā.

- [6.] Vēršam uzmanību, ka, gatavojoties jaunā ziņošanas pienākuma ieviešanai, finanšu nozares tirgus dalībnieki jau kopš 2025. gada sākuma ir rezervējuši resursus IKT risinājumu izstrādei. Neskaidrība attiecībā uz ziņošanas pienākuma īstenošanu un tā saturu apgrūtina IKT resursu plānošanu bankās, un negatīvi ietekmē inovatīvu finanšu pakalpojumu izstrādi un ieviešanu.
- [7.] Ja grozījumu virzība tuvākajā laikā tiks atsākta, ņemot vērā iepriekš minēto, aicinām politikas veidotājus paredzēt samērīgu pārejas periodu ziņošanas pienākuma ieviešanai. Ieviešanas sākuma termiņš 2026. gadā vairs nav reālistisks. No minētā gadījuma arī secinām, ka IKT resursu rezervācija ir pamatota tikai tad, kad tiesību akts ir stājies spēkā, līdz ar to tiesību aktos turpmāk jāparedz proporcionāli garāki pārejas periodi.
- [8.] Aicinām politikas veidotājus un likumdevēju nodrošināt tiesisko skaidrību un nepieciešamības gadījumā grozīt likumu "Par nodokļiem un nodevām", **izslēdzot** pienākumu finanšu nozares dalībniekiem iesniegt Valsts ieņēmumu dienestam sliekšņa deklarāciju Ministru kabineta noteiktajā kārtībā, jo attiecībā uz ziņošanu par katru individuālu skaidras naudas darījumu virs 750 eiro šāda kārtība joprojām nav noteikta.

2. Politikas veidotāju ietekme uz nozari un tautsaimniecību

- [9.] Asociācija norāda, ka līdzšinējā politikas veidotāju prakse, ieviešot arvien jaunus regulatīvos ziņošanas pienākumus finanšu nozarei, ir pretrunā ar amatpersonu publiskajiem izteikumiem¹ un valsts politikas plānošanas dokumentiem², kā arī Eiropas Komisijas konkurētspējas kompasu, kas paredz birokrātijas mazināšanu un normatīvo aktu vienkāršošanu³.
- [10.] Jaunu ziņošanas pienākumu ieviešanas rezultātā tiek panākts pretējs efekts – samazinās Latvijas pievilcība jaunu finanšu iestāžu dibināšanai, un tiek atturēta ārvalstu finanšu iestāžu darbības uzsākšana Latvijā.
- [11.] Kā pozitīvu piemēru mērķtiecīgai ziņošanas prasību sloga mazināšanai Asociācija izceļ Latvijas Banku, kas uztur sistemātisku dialogu ar nozari un identificē risinājumus statistikas datu un pārskatu apjoma samazināšanai. Tas mazina administratīvo slogu un ļauj finanšu iestādēm vairāk resursu novirzīt finanšu pakalpojumu attīstībai, nevis regulatīvai ziņošanai.
- [12.] Finanšu iestādes jau šobrīd sniedz ievērojamu informācijas apjomu Latvijas Bankai un Eiropas Centrālajai bankai prudenciālās uzraudzības vajadzībām. Papildus šiem nozares specifiskajiem prudenciālās uzraudzības datiem Eiropas Savienība (turpmāk – ES) ievieš horizontālas ziņošanas prasības citām valsts iestādēm, piemēram, par klientu atvērtajiem maksājumu kontiem un maksājumu karšu darījumiem. Turklāt bankām ir saistoši arī starptautiski ziņošanas režīmi, tostarp *Common Reporting Standard* (CRS) un *Foreign Account Tax Compliance Act* (FATCA).
- [13.] Starptautiskie un ES ziņošanas režīmi – gan prudenciālās uzraudzības, gan ārpus tās – ir saistoši visām ES finanšu iestādēm un būtiski nekroplo konkurenci ES un konkrētas vienas dalībvalsts tirgū.
- [14.] Savukārt Latvijā, līdzās šīm horizontālajām prasībām, politikas veidotāji ir ieviesuši virkni papildu nacionālo regulatīvo ziņošanas pienākumu, kas attiecas gan uz Latvijā licencētām finanšu iestādēm, gan uz citu dalībvalstu finanšu iestāžu filiālēm, kas darbojas Latvijā.
- [15.] Katrs jauns ziņošanas pienākums tirgus dalībniekiem bieži nozīmē papildu prasības un slogu to klientiem, kā arī papildu finanšu un administratīvo slogu pašam tirgus dalībniekam, un vienlaikus mazina to konkurētspēju salīdzinājumā ar citu dalībvalstu finanšu pakalpojumu sniedzējiem, kas Latvijā darbojas pakalpojumu brīvības ietvaros. Turklāt sabiedrībai publiskais

¹ Skatīt, piemēram, LSML.lv – Kazāks: Finanšu sektorā ir vieta lielākai konkurencei; bankai ne vienmēr fiziski jābūt Latvijā. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/03.03.2025-kazaks-finansu-sektora-ir-vieta-lielakai-konkurencei-bankai-ne-vienmer-fiziski-jabut-latvija.a589905/> un Dienas Bizness – Lielāka konkurence banku sektorā ir būtiska uzņēmumu piekļuvei finansējumam. Pieejams: <https://www.db.lv/zinas/lielaka-konkurence-banku-sektora-ir-butiska-uznemumu-piekluvei-finansejumam-518284>

² Skatīt Rīcības plāna investīciju piesaistei un finanšu pieejamībai tautsaimniecībā 1. Rīcības virziena "Investīciju piesaiste" uzdevumu Nr. 4 "Jaunu ārvalstu finanšu dalībnieku piesaiste". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/361935-ricibas-plans-investiciju-piesaistei-un-finansu-pieejamibai-tautsaimnieciba>

³ Skatīt oficiālo informāciju par ES Konkurētspējas kompasu https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/competitiveness-compass_lv.

sektors nereti savlaicīgi un saprotami neizskaidro šo datu nepieciešamību un izmantošanu, tādēļ daļa cilvēku un uzņēmumu izvēlas dot priekšroku citu dalībvalstu finanšu pakalpojumu sniedzējiem, uz kuriem Latvijas nacionālie ziņošanas pienākumi neattiecas.

- [16.] Jauna ziņošana nozīmē arī iejaukšanas personu privātumā. Pieeja – datu nekad nevar būt par daudz, nav korekta un datu minimalitātes principam atbilstoša. Jebkuri dati iestādēm var būt noderīgi (“mums gribētos”, “tas palīdzētu”), taču attaisnojums to vākšanai prasa augstāku pamatojuma sliekšni. Līdz šim šāda pieeja ne vienmēr ir novērojama.
- [17.] Samazinot regulatīvo ziņošanas pienākumu apjomu, esošie tirgus dalībnieki varētu vairāk resursu novirzīt finanšu pakalpojumu attīstībai, nevis atskaitēm un ar tām saistīto IKT risinājumu izstrādei, savukārt potenciālie dalībnieki – koncentrēties uz biznesa attīstību un pakalpojumu pieejamību, nevis uz apjomīgu ziņošanas pienākumu juridisku analīzi.
- [18.] Ņemot vērā Baltijas valstu savstarpēji integrētos tirgus, ziņošanas pienākumi jāievieš vismaz Baltijas valstīs harmonizēti. Vienlaikus jāievēro “*one in – one out*” princips, lai nepieļautu kopējā administratīvā sloga pieaugumu – proti, ieviešot jaunu prasību, kas rada papildu izmaksas vai resursu patēriņu, vienlaikus jāatceļ vai jāsamazina cita līdzvērtīga ziņošanas prasība. Diemžēl šāda prakse līdz šim nav bijusi ierasta Latvijas finanšu nozarē.
- [19.] Valsts pusē būtu jāievieš arī pieeja, ka pēc tam, kad datu sniegšana ir tikusi paredzēta normatīvajā aktā, vidējā termiņā tiek izvērtēts praktiskais pienesums no šiem datiem, un vai šis normatīvais akts dod cerēto efektu. Tas nepieciešams, lai izvairītos no situācijām, kad dati tiek sniegti, bet ilgāku laika posmu iestāde tos pat neatver, jo nav tehnisko risinājumu vai šos datus izmanto ļoti ierobežotā apmērā. Tāpat ir jāvērtē, vai pat tad, ja ar datiem var papildus iegūt dažus miljonus eiro budžetā, ir attaisnojama iejaukšanās simtiem tūkstošu personu privātumā, no kuriem tikai daži simti izrādās tādi, kas pieļāvuši nenozīmīgus likuma pārkāpumus.

3. Selektīvi datu un pārskatu individuālie pieprasījumi

- [20.] Asociācija arvien biežāk konstatē, ka finanšu iestādes saņem individuālus valsts iestāžu pieprasījumus par mērķētu datu un atsevišķu pārskatu sagatavošanu un iesniegšanu.
- [21.] Nereti šie pieprasījumi būtiski noslogo iestādes, jo tie neietilpst pastāvošajos ziņošanas režīmos, kuriem jau izstrādāti datu izgūšanas, apkopošanas un nodošanas risinājumi. Līdz ar to selektīvie pieprasījumi jāapstrādā manuāli – jāveic *ad hoc* datu atlase un apvienošana –, kas prasa ievērojamu laiku un personāla resursus.
- [22.] Asociācija neapstrīd vairums šādu individuālu pieprasījumu tiesiskumu un to nepieciešamību, ja tie kalpo būtisku valsts interešu nodrošināšanai, piemēram, noziedzības risku identificēšanai un mazināšanai.
- [23.] Savukārt, ja publiskais sektors finanšu nozarei adresētos informācijas pieprasījumus izmanto pētījumu vai pārskatu (piemēram, par skaidras naudas izmantošanu un tml.) vajadzībām, kas katru reizi pieprasa jaunu datu analītikas risinājumu izstrādi, Asociācija šādu praksi neatbalsta un aicina no tās atteikties.
- [24.] Kā pozitīvo piemēru vēlamies izcelt Latvijas Banku, ar ko vairākkārt esam pārrunājuši šādu *ad hoc* pieprasījumu lietderību un mazināšanu.
- [25.] Pēc sarunām ar Finanšu izlūkošanas dienestu esam secinājuši, ka Finanšu izlūkošanas dienesta pieprasījumi pētījumu veikšanai par ēnu ekonomiku, kas prasa sniegt detalizētus datus, būtu attaisnojami, ja šādos pētījumos tiktu atklātas jaunas nodokļu pārkāpumu tipoloģijas, un tādejādi tiktu atvieglots banku pienākums identificēt un ziņot Finanšu izlūkošanas dienestam par aizdomīgiem darījumiem, tostarp mazinot pienākumu bankām pašām “meklēt mazākos nodokļu pārkāpumus”.
- [26.] Finanšu nozare jau šobrīd nodrošina publisko sektoru ar ievērojamu datu un informācijas apjomu, tomēr ne vienmēr esam pārliecināti par šīs informācijas lietderību, samērīgumu attiecībā pret personas tiesībām uz privātumu vai pat ziņošanas nepieciešamību kā tādu.

Asociācija aicina iestādes vispirms izmantot to rīcībā jau esošos datus un būtiski mazināt individuālos pieprasījumus finanšu nozares tirgus dalībniekiem.

Asociācija apliecina gatavību turpināt dialogu ar visām iesaistītajām pusēm par jaunu politikas iniciatīvu izstrādi un īstenošanu, vienlaikus aicinot nodrošināt, lai šādiem projektiem tiek obligāti veikts visaptverošs ietekmes izvērtējums un turpmāk tie būtu **samērīgi attiecībā pret personas tiesībām uz privātumu, pamatoti nepieciešami un ar skaidri ierobežotu tvērumu**. Mēs arī aicinām valsts iestādēm izveidot datu pieprasījumu, īpaši nodokļu jomā, kartēšanu un efektivitātes novērtējumu – vai visi dati un visa esošā ziņošana patiešām ir vajadzīga.

Pateicamies par konstruktīvu sadarbību!

Ar cieņu

valdes priekšsēdētājs

Uldis Cērps

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

Sagatavoja:
Armands Onzuls, armands.onzuls@financelatvia.eu